

Motion till riksdagen
2007/08:So381

av Lars Ohly m.fl. (v)

Handikappolitik

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning.....	3
4	Levnadsvillkor för människor med funktionshinder.....	3
5	13 000 fler anställda i handikappomsorgen	5
6	Rätt till hjälpmedel	5
7	LSS och personlig assistans.....	7
8	Diskrimineringslag	8
9	Tillgänglighet	8
10	Barn med neuropsykiatriska diagnoser.....	9
11	Färdtjänst.....	10
11.1	Begränsningar av antal resor	10
11.2	Kvalitet i färdtjänsten	11
11.3	Ledsagare och medresenär	11
12	Bilstöd	12
13	Våld mot kvinnor med funktionshinder.....	13
14	Speciallivsmedel.....	14
15	Stöd till handikapporganisationerna	15

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att belysa den totala ekonomiska situationen för personer med funktionshinder i enlighet med det tillkännagivande som riksdagen lämnade till regeringen i bred politisk enighet år 2000, vilket är särskilt angeläget efter försämringarna i socialförsäkringssystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör kostnadsberäkna och genomföra Hjälpmedelutredningens förslag undantaget höjningen av högkostnadsskyddet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att klargöra rätten till sexhjälpmedel och att dessa hjälpmedel bör ingå i landstingens ansvar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga vilka åtgärder som krävs så att taltjänsten byggs ut i hela landet.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LSS så att även personkrets 3 får tillgång till daglig verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda kostnad och genomförande av att i lagen om färdtjänst införa en skrivning liknande den som finns i lagen om riksfärdtjänst om att egenavgiften ska ”motsvara normala resekostnader med allmänna färdmedel”.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör ges det övergripande ansvaret för tillsynen av färdtjänsten och riksfärdtjänsten och att länsstyrelserna får det direkta ansvaret, på samma sätt som annan kommunal tillsynsverksamhet är organiserad.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beslutet om färdtjänst även ska gälla för ledsagare.¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en färdtjänstberättigad ska få ta med medresenärer och att detta regleras i de två färdtjänstlagarna.¹
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning av våld mot kvinnor med funktionshinder.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vidta åtgärder så att ersättningssystemet för merkostnader i samband med bl.a. glutenintolerans blir likvärdigt och rättvist över landet.

¹ Yrkandena 6–9 hänvisade till TU.

3 Inledning

Minst 1,2 miljoner människor i Sverige har någon form av permanent funktionsnedsättning. Människor med funktionshinder påverkas liksom alla andra av samhällsutvecklingen som helhet och Vänsterpartiets handikappolitik kan inte ses som ett isolerat politikområde skilt från resten av vår politik. Vänsterpartiet söker skapa ett solidariskt samhälle som präglas av jämlikhet och jämställdhet. Det är ett samhälle där var och en bidrar efter förmåga och där stöd ges till var och en efter behov. En sådan politik är kopplad till en välfärdsstat med en stark offentlig sektor och ett högt skatteuttag som möjliggör generösa generella bidragssystem likaväl som särskilda bidrag till grupper med extra stora behov. Vänsterpartiets fördelnings- och välfärds politik skulle göra livet betydligt lättare för många med funktionshinder. 1990-talet med dess ekonomiska kris blev en period när vi i Vänsterpartiet fick inrikta arbetet i riksdag, kommuner och landsting på att förhindra försämringar. Det blev en tid när byggnationer inte gjordes tillgängliga, när det var svårt att få adekvat vård, hjälpmedel och färdtjänst och där det var lätt att spara på habilitering och rehabilitering. I samarbetet med Socialdemokraterna och Miljöpartiet lyckades vi återställa en del av detta. Vi är nu starkt oroad över hur den borgerliga regeringens politik kommer att slå mot personer med funktionshinder. Särskilt gäller detta för de grupper med funktionshinder som inte har möjlighet att arbeta. Mot dessa slår regeringens politik skoningslöst.

4 Levnadsvillkor för människor med funktionshinder

Personer med funktionshinder är också kvinnor och män. Det kan tyckas vara ett självklart påstående, men människor med funktionshinder betraktas ofta som könlösa. Ett synsätt som innebär att väsentliga delar av människor med funktionshinderns liv reduceras eller osynliggörs. Den ojämställdhet som finns mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning osynliggörs också. I de sammanhang där könet ändå synliggörs är det vanligt att man utgår ifrån ett heteronormativt synsätt, vilket gör att homo- och bisexuella och transpersoner med funktionshinder blir dubbelts osynliggjorda. Är personen dessutom av icke-svenskt ursprung har samhället stora svårigheter att förhålla sig till de behov personen har. Enligt *Socialförsäkringsboken 2004* förefaller arbetsgivare gynna män framför kvinnor i anpassningen av arbete då arbetsförmågan är ett faktum. I bedömningar om kvinnors och mäns rehabiliteringspotential som Försäkringskassans handläggare ska göra uppträder ett könsmonster. Detta mönster återspeglar synen på mannen som familjeförsörjare. Således är urvalet av rehabiliteringstjänster som Försäkringskassan tillhandahåller, i synnerhet utbildningsmöjligheter, större för män än för kvinnor. Liknande exempel kan hämtas från verksamheten inom sjukvården, arbetsförmedlingen och andra samhällsorgan. Det krävs en genusmedveten och professionell

Fel! Okänt namn på

yrkesutövning för att minska risken för att likadana situationer leder till olika bedömningar beroende på kön. Handikapprörelsens Utredningsinstitut (Handu) gjorde 2005 en levnadsnivåundersökning med syfte att beskriva levnadsvillkoren för människor med funktionshinder. Handu:s utredning har funnit att kvinnor generellt sett har fler funktionsnedsättningar eller kroniska sjukdomar jämfört med män och deras allmänna hälsotillstånd är sämre. Kvinnorna har också generellt sett lägre inkomster, många av dem riktigt låga inkomster. Likaså hade en högre andel kvinnor än män under de två senaste veckorna använt smärtstillande läkemedel, sömnmedel, antidepressiva eller lugnande medel. Fler kvinnor än män uppger också att de är i behov av bostadsanpassning. Utredningen visar vidare att en majoritet av personer med funktionsnedsättningar använder hjälpmedel, men många saknar hjälpmedel som de har behov av. Fem procent av de rörelsehindrade uppger att de inte har råd att betala för de hjälpmedel som de behöver. Det innebär att ca 10 000 rörelsehindrade personer inte har råd med dessa hjälpmedel. Ett annat problem är att personer nekas hjälpmedel med hänvisning till att de har personlig assistans. Då många saknar arbete och i stället har sjuk- eller aktivitetsersättning har många väldigt låga inkomster. En majoritet av de svarande har en bruttoinkomst som är lägre än 13 333 kronor i månaden. En av sex har en bruttoinkomst som är lägre än 7 333 kronor i månaden. Ensamstående har generellt sett en lägre personlig inkomst än vad sammanboende har. Det är främst kvinnorna som har de lägsta inkomsterna. Två tredjedelar av dem som har en bruttoinkomst under 13 333 kronor i månaden, är kvinnor. De flesta personer med funktionsnedsättningar har merkostnader för sitt funktionshinder, men alla har för den skull inte handikappersättning. Till största delen beror det på att de inte ansökt om detta eller att de fått avslag på sin ansökan. En stor andel av dem som ändå har handikappersättning uppger att den inte täcker deras faktiska merkostnader för funktionshindret. Var sjätte person med rörelsehinder eller synskada i undersökningen uppger att de haft svårigheter med att klara de löpande utgifterna för mat, hyra och räkningar under de senaste 12 månaderna. Många har svårigheter att klara löpande utgifter koplade till funktionshindret.

Riksdagen uppmanade i samband med den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, och efter förslag från Vänsterpartiet, att regeringen skulle belysa den totala ekonomiska situation för människor med funktionshinder. Det gällde då bl.a. kostnader för läkarbesök och läkemedel, hjälpmedel, hemtjänst och färdtjänst. Det gällde också hur ett mer vittomfattande högkostnadsskydd kunde införas. Eventuella likheter och skillnader i ekonomisk situation för kvinnor och män skulle belysas särskilt. Trots att detta beslut fattades i bred politisk enighet har vi vid flera tillfällen efterlyst denna översyn utan resultat. Riksdagen bör därför på nytt uppmana regeringen att belysa den totala ekonomiska situation för människor med funktionshinder i enlighet med det tillkännagivande som riksdagen lämnade till regeringen under bred politisk enighet år 2000. Detta är särskilt angeläget efter försämringarna i socialförsäkringssystemet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 13 000 fler anställda i handikappomsorgen

Socialstyrelsen konstaterar i en lägesrapport att den 31 oktober år 2005 var ca 54 300 personer beviljade insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (exklusive insatsen råd och stöd). Det motsvarar en ökning på 23 procent sedan år 1999. Samtidigt hade ungefär 17 900 personer upp till 64 år hemtjänst och knappt 5 700 särskilt boende enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Antalet personer med dessa insatser har sedan år 1999 ökat med 23 respektive 9 procent. Inom den kommunala handikappomsorgen arbetade ca 70 000 personer år 2006. Runt 50 000 arbetar som personliga assistenter i Sverige och drygt hälften av dessa är kommunalt anställda. Andelen personlig assistans genom privata företag har ökat under senare år. Man beräknar att det snart kommer att behövas 60 000 personliga assistenter. Förutom fler personliga assistenter kommer det att behövas mer personal för att ge även personkrets 3 (dvs. en krets som består av personer med varaktiga psykiska och fysiska funktionshinder) inom LSS tillgång till daglig verksamhet. Stödet till personer med psykiskt funktionshinder behöver också förstärkas inom kommunerna. Det gäller bl.a. boende och sysselsättning. Sammantaget uppskattar vi att det finns ett behov av 13 000 nya arbeten inom handikappomsorgen under de närmaste åren. Förhoppningsvis kan en del av dessa nya jobb besättas genom att en del av alla timanställda inom handikappomsorgen i stället får fast arbete. Detta är en del av den satsning på 200 000 nya jobb i den offentliga sektorn som Vänsterpartiet vill genomföra. Förslaget presenteras i sin helhet i vår budgetmotion 2007/08:Fi276.

6 Rätt till hjälpmedel

Väntetiderna för ett hjälpmedel är i dag generellt sett lång och olikheterna är stora mellan landstingen. Det är stora variationer i kostnaderna. I vissa landsting är de mycket höga, medan det i andra är mer måttliga kostnader för den enskilda. Onödiga sjukskrivningar uppstår i väntan på att få hjälpmedel. Det innebär kostnader för både individen och samhället. Hjälpmedelsfrågan är viktig från likabehandlingssynpunkt. En konsekvens av att bedömningen varierar mellan landstingen medför att möjligheten till rehabilitering också varierar beroende på var i landet en person är bosatt. Det har de senaste åren gjorts ett antal utredningar om olika delar av handikappolitiken. En sådan utredning är Hjälpmedelsutredningen som har lagt fram ett antal viktiga förslag på hjälpmedelssidan. Det handlar om rätten till en snabb bedömning av hjälpmedelsbehovet. Landsting och kommuner ska inte få ta ut någon avgift för att tillhandahålla hjälpmedel annat än vanliga avgifter för besök etc. Utredningen föreslår att detta finansieras genom en höjning av högkostnads-skyddet i öppenvården med 100 kronor.

Vänsterpartiet stöder utredningens förslag, men föreslår en annan finansiering då ett höjt högkostnads-skydd drabbar många som redan i dag har ekono-

Fel! Okänt namn på

miska svårigheter. Utredningen innefattar vidare klargöranden om hur gränsdragningarna ska göras mellan olika aktörer med ansvar för hjälpmedel. Det är välbehövligt. Slutligen har utredningen ett antal förslag för att stimulera en ökad användning av IT-teknologi. Vi menar att hjälpmedelsutredningens förslag innebär ett viktigt steg framåt för att göra samhället mer tillgängligt och för att höja livskvaliteten för människor med funktionsnedsättning, men det har funnits vissa frågetecken kring kostnaderna. Därför bör regeringen kostnadsberäkna och genomföra Hjälpmedelsutredningens förslag, undantaget höjningen av högkostnadsskyddet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Om människor med funktionshinder blir betraktade som könlösa innebär också det att sexualiteten osynliggörs. För många med omfattande funktionshinder behövs det hjälpmedel och stöd för att kunna leva ett självständigt sexuellt aktivt liv. Tyvärr finns det fortfarande mycket tabu kring detta område och det verkar finnas en oklarhet kring i vilken utsträckning landstingen ska bevilja sexhjälpmedel till dem som har behov av det. Socialutskottet skriver i sitt betänkande 2006/07:SoU4:

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) är det landstingens uppgift att erbjuda bl.a. dem som är bosatta inom landstinget hjälpmedel. Enligt utskottets uppfattning omfattar detta ansvar även sexhjälpmedel. Något tillkännagivande med anledning av motion So382 (v) yrkande 4 är därför inte nödvändigt.

Just därför att socialutskottet menar att landstingets ansvar omfattar även sexhjälpmedel kan det finnas anledning att tydliggöra detta, eftersom alla landsting inte verkar dela den uppfattningen fullt ut. Därför menar vi att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att klargöra rätten till sexhjälpmedel och att dessa hjälpmedel ingår i landstingens ansvar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Hjälpmedel kan även vara fysiska personer, vilket är fallet med exempelvis Taltjänst. Taltjänst är en särskild tolkförmedling. I vardagslivet kommunicerar vi t.ex. via talat eller skrivet språk med andra människor. De flesta av oss tar detta för givet medan det är omöjligt eller förenat med stora svårigheter för andra. För personer med röst-, tal- eller språksvårigheter, som primärt inte beror på hörselskada, verkar Taltjänst för att underlätta i kontakten med andra personer, t.ex. vid läkarbesök, bankärenden och föreningsaktiviteter. I övrigt skiljer sig inte Taltjänst från annan tolktjänst. Behov av hjälpmedel varierar beroende på funktionshindrets art och omfattning. Omgivningen och den enskildes önsknings är andra styrande faktorer vid utformandet av hjälpmedel. Det grundläggande syftet med ett hjälpmedel är att överbrygga de funktionsnedsättningar som den enskilda har på grund av sitt funktionshinder. Verbal kommunikation är en mänsklig funktion som är oundgänglig för de flesta och möjligheten till att kunna kommunicera kan också vara föremål för ett funktionshinder. Det kan handla om röst-, tal- och språksvårigheter. Ett hjälpmedel för att överbrygga dessa kommunikativa hinder är Taltjänst.

Vänsterpartiet har uppmärksammat att målet med att bygga ut Taltjänsten i hela landet inte uppnåtts, trots att målet sattes för över tio år sedan. Taltjänsten är ett landstingsansvar, men staten kan vara pådrivande genom att följa

upp sätta mål och eventuellt stimulera utbyggnad. Regeringen bör därför överväga vilka åtgärder som krävs så att taltjänsten byggs ut i hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 LSS och personlig assistans

Regeringen har på riksdagens initiativ tillsatt en utredning för översyn av personlig assistans för vissa personer med funktionshinder (Assistanskommittén). Kommittén arbetar med att se över stödet till personer med stort hjälpbehov. Kommittén har nu, bl.a. på Vänsterpartiets initiativ, getts ett tilläggsdirektiv om att Assistanskommitténs uppdrag utvidgas till att även omfatta frågan om vem som ska vara huvudman för LSS och den personliga assistansen. Den centrala frågan i uppdraget är om LSS fungerar som redskap för att uppnå de handikappolitiska målen. Det verkar vara så att det finns vissa svårigheter inbyggda i systemet som gör att det fungerar dåligt. En sådan motsättning är att det är staten som lagstiftar om rättigheterna enligt LSS, men det är kommunerna som får betala. En annan svårighet är att länsstyrelserna inte har några ytterligare maktmedel att ta till när en kommun fortsätter att trotsa lagen trots länsstyrelsens kritik. Vänsterpartiet har föreslagit att staten ska ta över kostnadsansvaret för de första 20 timmarna av den personliga assistansen från kommunerna. Den frågan kommer nu Assistanskommittén att titta på tillsammans med hela huvudmannaskapsfrågan för LSS. Vi följer utredningen med stort intresse och avstår från att komma med något skarpt förslag till dess att utredningen är färdig. Den tionde insatsen enligt LSS är daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig. Denna rättighet gäller inte för personkrets 3, en krets som består av personer med varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder. Dessa funktionshinder är stora och förorsakar betydande svårigheter och personerna har ett omfattande behov av stöd och service. Det är en brist att inte personkrets 3 har rätt till daglig verksamhet, inte minst med tanke på att så många människor med funktionshinder saknar arbete.

Under riksdagsåret 2006/07 motionerade Vänsterpartiet om att regeringen borde lägga fram ett förslag till en ändring av LSS så att personkrets 3 får rätt till daglig verksamhet. Utskottet höll med och skriver i sitt svar att "Utskottet är av uppfattningen att det är väsentligt att frågan om huruvida daglig verksamhet ska utsträckas till personkrets 3 nu blir föremål för utredning". Vi har mot denna bakgrund lite svårt att förstå varför utskottsmajoriteten väljer att avslå vår motion. Riksdagen bör därför begära att regeringen lägger fram förslag till ändring av LSS så att även personkrets 3 får tillgång till daglig verksamhet.

8 Diskrimineringslag

Vänsterpartiet har länge krävt en lagstiftning mot diskriminering av människor med funktionshinder. Därför är det glädjande att Diskrimineringsutredningen nu kommit med ett förslag till en sammanhållen diskrimineringslag där funktionshinder inkluderas. Diskriminering ska enligt utredningen vara förbjuden enligt diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder. I fråga om funktionshinder finns sedan tidigare ett diskrimineringsförbud i arbetslivet, men det har saknats diskrimineringsförbud i fråga om socialtjänsten, socialförsäkringssystemet, arbetslöshetsförsäkringen samt hälso- och sjukvården, vilket Diskrimineringsutredningen föreslår.

Ett annat förslag är att diskrimineringsförbudet i fråga om varor tjänster och bostäder ska gälla för den som tillhandahåller varor, tjänster eller bostäder till allmänheten. När det gäller tillgänglighet föreslår utredningen följande: Den som omfattas av lagens förbud mot diskriminering som gäller utbildning och andra samhällsområden än arbetslivet får inte missgynna en person med funktionshinder genom att låta bli att vidta skäligen åtgärder för tillgänglighet som skulle kunna bidra till att den personen kan ta del av en vara, tjänst, bostad eller verksamhet, på lika villkor som personer utan sådant funktionshinder. Skyldigheten att vidta åtgärder för tillgänglighet gäller dock inte enskilda personer som tillhandahåller varor, tjänster eller bostäder. Underlåtenhet att vidta åtgärder för tillgänglighet är att anse som diskriminering. Ett potentiellt problem i denna konstruktion är skälighetsbedömningen som i värsta fall lämnar öppet för godtyckliga bedömningar och kanske även kan göra lagen tandlös. Det beror på var man lägger ribban för vad som anses skäligen.

Inom arbetslivet föreslås att den nuvarande regleringen i lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder överförs till den nya lagen. Diskrimineringsförbudet för arbetsgivare gäller därmed även då arbetsgivaren vid anställning, befordran eller utbildning för befordran genom att vidta stöd och anpassningsåtgärder, kan skapa en situation för en person med funktionshinder som är jämförbar med den för personer utan sådant funktionshinder och det skäligen kan krävas att arbetsgivaren vidtar sådana åtgärder. Vi förutsätter att regeringen i den nya diskrimineringslagen fullföljer det starka skydd mot diskriminering för människor med funktionshinder som utredningen föreslagit.

9 Tillgänglighet

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken *Från patient till medborgare* (prop. 1999/2000:79) slås det fast att målet för handikappolitiken ska vara ett samhälle som gör det möjligt för människor med funktionshinder att bli fullt delaktiga i samhällslivet. Människors lika värde är en grundläggande

utgångspunkt i vårt samhälle och alla människor har kunskaper, förmågor och erfarenheter som är viktiga för samhället. Därför måste samhället formars på ett sådant sätt att alla kan medverka i utvecklingen och nå full delaktighet. Människor som har funktionshinder utgör givetvis inget undantag i detta avseende. Personer med funktionshinder är medborgare med lika rättigheter och skyldigheter som andra medborgare.

Vänsterpartiet var med och tog fram den nationella handlingsplanen och vi tycker att den är väldigt bra. Men vi har märkt att själva genomförandet av planen går trögt. Därför ser vi att det kommer att krävas resursförstärkningar för att målet om att Sverige ska vara tillgängligt till 2010 ska kunna uppnås. Vänsterpartiet föreslår därför att det tillförs 250 miljoner kronor för detta ändamål 2008, 500 miljoner 2009 och 750 miljoner 2010. Pengarna bör fördelas av regeringen och gå till olika typer av tillgänglighetssatsningar. Pengar för detta ändamål avsätts i Vänsterpartiets motion för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (2007/08:So450).

10 Barn med neuropsykiatriska diagnoser

Det finns ett stort antal barn med funktionshinder och antalet ökar. Ökningen märks främst när det gäller barn som drabbats av autism och barn med neuropsykiatriska diagnoser som Asperger, Adhd m.fl. Det är barnens föräldrar som har det ofta tunga ansvaret för att ”utöva vård och tillsyn” över barn med funktionshinder. Föräldrarna ska, förutom att sköta den dagliga vården och tillsynen, samordna och sköta en tröttsam och snårig kontakt med alla myndigheter och andra som finns runt familjen. Ohälsotalet bland föräldrar till barn med funktionshinder är förskräckande högt. Familjernas ekonomiska situation är ofta svår eftersom barnets funktionshinder och behov av omvårdnad är ett hinder för föräldrarnas förvärsarbete.

De diagnoser som ökar mest bland vårdbidragsärendena, dvs. neuropsykiatriska diagnoser och autism, passar inte in i rekvisiten för att rätt till vårdbidrag ska föreligga. Det innebär att en stor del av dessa får avslag eller ett lågt vårdbidrag, trots att förälderns insats för barnet i sin helhet är mycket stor och krävande. Orsaken är att barnet inte kräver direkta medicinska vårdinsatser utan andra insatser. Vi anser att reglerna för dessa grupper ska ses över så att fler kan få stöd. I dagsläget har ca 1 300 barn personlig assistent enligt lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Dessa får i genomsnitt 60 timmars assistans i veckan. Det är Försäkringskassan som beslutar om dessa timmar. Ett problem som visat sig är att kassorna gör olika bedömningar och att det kan skilja mellan olika handläggares bedömning vid samma försäkringskassa. Föräldrar till barn med funktionshinder befinner sig ofta i en svår situation och behöver mer av samhällets stöd. Vänsterpartiet har tidigare föreslagit en översyn av dessa föräldrars villkor. Nu ligger dessa frågor hos Assistanskommittén. Den fick ett brett uppdrag att se över LSS och den personliga assistansen. Vänsterpartiet avvaktar utredningens förslag och

Fel! Okänt namn på

förutsätter att regeringen kommer med förslag på förbättringar för denna utsatta grupp av föräldrar.

11 Färdtjänst

Färdtjänsten borde ge personer med funktionshinder möjlighet att resa på samma villkor som personer utan funktionshinder. I dag är färdtjänsten enda möjligheten för många med funktionsnedsättning att företa resor. Den kollektiva trafiken är fortfarande tillgänglig i mycket begränsad utsträckning för t.ex. rullstolsburna, och det kommer att dröja länge än innan den kan sägas vara till för alla. Att färdtjänstresandet försvåras för människor med funktionshinder har två huvudorsaker. Den första är att huvudmännen har komplicerade beställningsrutiner och regelsystem. Dessa innebär att den som behöver tjänsten inte kan skaffa sig en överblick över sina resor. Beställda fordon uteblir eller är kraftigt försenade, och detta beror till stor del på den organisation som tillämpas i många kommuner.

Det andra problemet är kostnaderna. Huvudmännen är fria att sätta priserna, vilket kan användas för att begränsa resandet. Det borde finnas en tydlig koppling mellan egenavgiften för färdtjänst och avgiften för att åka med kollektivtrafiken. Att ta ut en egenavgift för resa med färdtjänst som inte motsvarar avgiften för resa med den ordinarie kollektivtrafiken ställer åter personer som är i behov av färdtjänst i en ojämlig situation. Detta diskriminerar människor med färdtjänsttillstånd. Vänsterpartiet föreslår att det i lagen om färdtjänst införs en skrivning liknande den som finns i lagen om riksfärdtjänst om att egenavgiften ska ”motsvara normala resekostnader med allmänna färdmedel”. Regeringen bör utreda kostnad och genomförande av en sådan lagändring. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11.1 Begränsningar av antal resor

Att begränsa antalet resor inom färdtjänsten strider mot principen om att alla lika rätt att ta del av samhällslivet och därmed också principen om jämlika levnadsvillkor för alla. Tillstånd till färdtjänst meddelas för den som på grund av funktionshinder ”som inte endast tillfälligt har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationsmedel” (7 § lagen om färdtjänst). Funktionshinder hänger därför samman med tillståndet att ha tillgång till färdtjänst. Begränsas då möjligheten för personer med färdtjänsttillstånd att resa kommer dessa inte i en jämbördig situation i förhållande till dem som utan begränsningar kan resa med olika kommunikationsmedel. Vänsterpartiet nådde under våren 2006 en viss framgång på det här området när vi förhandlade om den trafikpolitiska propositionen (prop. 2005/06:160) med den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Riksdagen beslutade då att resor som kan anses vara väsentliga för en tillståndshavare får begränsas till antalet endast om det finns synnerliga skäl. Detta innebär en

inskränkning i möjligheterna att begränsa antalet resor som vi menar är nödvändig. Vi avser att noga följa hur denna förändring faller ut, eftersom vi egentligen vill ha en tydligare reglering som hindrar kommuner och trafikmyndigheter att utfärda generella begränsningar av antalet färdtjänstresor.

11.2 Kvalitet i färdtjänsten

Vänsterpartiet har krävt att det ska införas en paragraf som handlar om kvalitet i färdtjänstlagen. Förebilden har varit den paragraf om kvalitet som finns i socialtjänstlagen. Därför är det glädjande att vi fick gehör för detta förslag i arbetet med den trafikpolitiska propositionen 2006 (prop. 2005/06:160) och att det nu ska införas en bestämmelse om att den färdtjänst som anordnas ska vara av god kvalitet. Färdtjänst är något som beviljas efter ansökan, utredning och beslut om det föreligger ett behov. Vi anser därför att färdtjänsten ska vara en del av de allmänna kommunikationerna och att Vägverket skall ha ett ansvar när det gäller kvantitet och kvalitet, men därutöver skall det också finnas en myndighet som har ett tillsynsansvar. Den främsta anledningen till detta krav har att göra med rättssäkerheten. Den enskilde skall ha en instans som kan överpröva vid ett negativt beslut.

Det räcker därför inte att Vägverket får ett sektorsansvar för färdtjänsten och riksfärdtjänsten även om de har ett klart uttalat ansvar för redovisning, analys och utvärdering av utvecklingen inom färdtjänsten och riksfärdtjänsten. Det behövs även tillsyn för att se till att lagarna efterlevs. Därför behövs en tillsynsmyndighet som kan ge ut anvisningar, råd och rekommendationer och dit enskilda kan vända sig med sina klagomål i frågor som rör dessa discipliner. Tillsynsmyndigheten ska även ha till uppgift att göra en generell uppföljning av färdtjänsten och riksfärdtjänsten. Socialstyrelsen bör ha den övergripande tillsynen av färdtjänsten och riksfärdtjänsten och länsstyrelserna det direkta ansvaret, på samma sätt som annan kommunal tillsynsverksamhet är organiserad. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11.3 Ledsagare och medresenär

Beslutet om färdtjänst ska gälla även ledsagare, och de ökade kostnader som det eventuellt kan ge upphov till är berättigade för att ge människor med funktionshinder en ökad trygghet i resandet. Därigenom undviks också en omfattande administration, domstolsprövningar och en stor rättsosäkerhet för den enskilde resenären. Detta bör reducera kostnaderna avsevärt. Problemet med det nuvarande systemet är att i vissa situationer får den färdtjänstberättigade ta med en ledsagare om den behövs under resan, men inte om det behövs en ledsagare under själva vistelsen vid resmålet. För att förenkla processen bör beslutet om färdtjänst sålunda gälla även för ledsagare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare är det också skäligen att den som söker tillstånd till färdtjänst ska kunna ha sällskap på resorna av en eller flera medresenärer och då ska till-

Fel! Okänt namn på

ståndet även gälla för denna eller dessa. Avgiften för medresenären ska då inte heller överstiga den som gäller för allmänna kommunikationsmedel. Här har Färdtjänstutredningen befarat att det kan finnas gränsdragningsproblem. Trots detta bör en färdtjänstberättigad få ta med medresenärer och detta bör regleras i de två färdtjänstlagarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förändringarna föreslås träda i kraft 2008. För att finansiera dessa utökade möjligheter att medta ledsagare och medresenär avsätter vi 80 miljoner kronor under anslag 16:2 Vissa statsbidrag inom handikappområdet från 2008 och framåt. Anslagsförändringarna redovisas i Vänsterpartiets motion för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (2007/08:So450). Syftet är att kompensera framför allt kommunernas ökade kostnader.

12 Bilstöd

För vissa människor med funktionshinder finns det möjlighet att få bilstöd. Under många år var anslaget till bilstöd alltför lågt. Det fick som följd att pengarna för bilstöd tog slut innan budgetåret var slut. Många fick då vänta till nästa år innan bilstödet kunde utbetalas. Vänsterpartiet drev i flera budgetförhandlingar ett krav på att bilstödet skulle ökas och fick efter viss möda gehör för sitt krav. Det var ett steg i rätt riktning. Men även regelverket kring bilstödet behöver reformeras och anpassas efter dagens behov. En sådan regel är t.ex. att den som är över 50 år och har lämnat arbetsmarknaden med förtidspension själv måste kunna köra bilen för att få rätt till bilstöd. Det innebär att om den sökande har personlig assistans, saknar körkort och är förtidspensionerad står han eller hon utan möjlighet att få bilstöd. Detta är en onödig reglering, eftersom bilstödet och färdtjänsten är två kommunicerande kärl. Det vill säga om fler människor med funktionsnedsättning fick bilstöd skulle kostnaderna för färdtjänsten minska. Bilstödsutredningen har lämnat sitt betänkande "Mobil med bil" (SOU 2005:26). Vänsterpartiet är positivt till förslaget om de ökade möjligheterna för barnfamiljer att få bilstöd. I övrigt hade vi önskat att utredningen kunnat medverka till större förändringar. Främst beror väl detta på att utredningen inte fick föreslå något som kunde belasta statsbudgeten. Vänsterpartiet hade också sett fram mot ett förslag om att kravet på förvärvsarbete slopats. Detta har för många med funktionshinder som söker sig ut på arbetsmarknaden blivit ett moment 22. Det kan vara extra svårt att söka arbete och även att få arbete utan bil. Många människor med funktionsnedsättning har redan i dag en svag ställning på arbetsmarknaden och många saknar helt arbete. Därför är det prioriterat att vidta åtgärder som underlättar inträdet på arbetsmarknaden. Kravet på förvärvsarbete för att få bilstöd bör slopas. Vi anser inte heller att körkortskravet ska finnas kvar för de grupper som omfattas av det kravet. En personlig assistent borde kunna vara den som har körkort och kör bilen. Vi är skeptiska till att föra över bilstödet som helhet eller som en del till kommunerna. Ska bilstödet, som vi vill, utökas, ska det göras med statliga medel. Det ska vara en del av en samlad

socialpolitik och ha sin bas i socialförsäkringssystemet, detta utan att för den skull hindra kommunerna från att också kunna ge ett mobilt stöd som ett eget åtagande. För att kompensera för de ökade utgifter som ovanstående förslag innebär höjer vi anslag 16:7 Bilstöd till handikappade (utg.omr. 9) med 20 miljoner kronor per år från 2008. Detta redovisas i Vänsterpartiets motion för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (2007/08:So450).

13 Våld mot kvinnor med funktionshinder

Vänsterpartiet har under förra mandatperioden motionerat om att tillsätta en bred utredning för att undersöka det våld som män utsätter kvinnor och flickor med funktionshinder för. Utredningsinstitutet Handu kom i maj 2007 med en rapport om omfattningen av det våld som män utsätter kvinnor med funktionshinder för. Rapporten visade att kvinnor med funktionshinder i allmänhet utsätts för mäns våld i ungefär lika hög grad som kvinnor utan funktionshinder. Det fanns dock vissa skillnader. Det var vanligare att kvinnor med funktionshinder blev kallade nedsättande saker och att männen fick dem att känna sig underlägsna. När det gäller kvinnor med måttlig eller lindrig utvecklingsstörning verkar deras situation vara särskilt bekymmersam. En fjärdedel av kvinnorna som bor i ett förhållande uppger att deras nuvarande partner är våldsamt mot dem och en tredjedel hade blivit slagna innan de fyllt 15 år. En av fem utvecklingsstörda kvinnor hade försökt ta sitt liv. Socialstyrelsen har i undersökningen *Våld mot kvinnor med psykiska funktionshinder. Förekomst, bemötande och tillgång på stöd* (maj 2005) kommit fram till att kvinnor med psykiskt funktionshinder verkar vara mer utsatta för våld än andra kvinnor. Riksförbundet för Social och Mental hälsa (RSMH) kvinnoprojekt kom i en undersökning fram till att hela 70 procent av de kvinnor som kommer i kontakt med psykiatrien någon gång varit utsatta för fysiska eller sexuella övergrepp. Samtidigt konstaterar Socialstyrelsen att kunskapen och medvetenheten om dessa problem är starkt begränsade och att det leder till att deras behov ofta förbises. Män utsätter kvinnor med funktionshinder för grova övergrepp och våld, och kvinnorna har mycket små möjligheter att ta sig ur situationen. Behovet av en komplett utredning av problematiken kvarstår. I likhet med annat våld mot kvinnor, såväl fysiskt som psykiskt, är även det här våldet ytterst ett uttryck för kvinnors underordning. Problemet existerar överallt. Våldet pågår ständigt, både i det offentliga och i det privata rummet. Kvinnors och barns utsatthet för mäns våld, antingen det gäller misshandel, sexuella trakasserier, våldtäkt, incest eller könsrelaterade och nedsättande uttryck, måste angripas som det samhällsproblem det är. Våldet mot kvinnor med funktionshinder har varit särskilt osynliggjort och därför är okunskapen stor. Det har blivit dags att bryta tystnaden. Samtidigt som mäns våld och övergrepp mot kvinnor med funktionshinder är en del av kvinnoförtrycket som helhet finns det ändå betydelsefulla skillnader. En aspekt av detta är graden av beroende. Kvinnan som utsätts för övergrepp kan vara beroende av förövaren för att få sina dagliga behov tillfredsställda, såsom mat, sömn, hygien etc.

Fel! Okänt namn på

Det kan även vara så att det är förövaren som bistår kvinnan i stora delar av hennes kommunikation med andra, i kontakter med myndigheter, skola, vänner osv. Förutom den högre graden av beroende är även hjälpen för den utsatta kvinnan mer svårtillgänglig än för kvinnor utan funktionshinder. Förutom de vanliga tillgänglighetsproblemen visar Socialstyrelsen att många kvinnojourer har svårt att ta emot kvinnor med psykiska funktionshinder. Handikappombudsmannen visar också i rapporten *Skydda mot diskriminering. Stärk den enskilda människans rätt* (2003) att kvinno- och brottsofferjourerna har svårt att ta emot kvinnor med andra typer av funktionshinder. Kommunerna bär här det största ansvaret för att se till att stöd och skydd till kvinnor som utsätts för mäns våld verkligen blir tillgängligt för alla kvinnor. Det verkar även vara så att själva funktionshindret försvårar möjligheten att få en förövare dömd för sitt brott. Vad gäller kvinnor med psykiska funktionshinder bedöms de ofta som mindre trovärdiga än andra kvinnor. Den nya sexbrottslagen innebär visserligen en skärpning av lagen då förövare som tidigare dömdes för sexuellt utnyttjande nu i stället ska dömas för våldtäkt. Men det hjälper inte dem som ändå inte blir trodda. Kommunikations- och samarbetssvårigheter kan även vara något som ytterligare försämrar de utsatta kvinnornas kontakt med rättsväsendet. En fråga som dyker upp i sammanhanget är om etnisk tillhörighet också påverkar möjligheten att bli trodd.

Mot bakgrund av den extremt svåra situation som dessa kvinnor befinner sig i bör därför frågan om våld mot kvinnor med funktionshinder utredas på ett heltäckande sätt. Utredningen bör komma med konkreta förslag på hur dessa kvinnors situation kan underlättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14 Speciallivsmedel

För en del människor handlar mat inte bara om näringsriktighet eller smak. För många är mat även medicin och i vissa fall är mat det som framkallar sjukdom. Så är det bl.a. för dem som är laktos- och glutenintoleranta. Svenska Celiakiförbundet, som framför allt organiserar personer med glutenintolerans, har 21 000 medlemmar runtom i landet. Det är en av många grupper som kräver speciallivsmedel för att inte bli sjuka. En situation som för många inte bara innebär en ständig vaksamhet på vad olika produkter innehåller och sökande efter alternativ, utan också en förhöjd kostnad för det som måste anses vara grunden för mänskligt liv. Enligt Konsumentverkets beräkningar har en kvinna med glutenintolerans en merkostnad på ca 3 770 kronor per år. Det system för ekonomiskt stöd som finns i dag skiljer sig kraftigt mellan olika län för dem som är över 16 år. Det är en för låg åldersgräns och denna bör därför höjas till 18 år. Vänsterpartiet har flera år motionerat om att regeringen måste ta krafttag för att komma till rätta med problemen med speciallivsmedel. Utskottet har också flera gånger gett oss rätt i den kritiken. I det senaste betänkandet skriver socialutskottet:

Frågan om hur ett förmånssystem för dem som av medicinska skäl är beroende av speciallivsmedel ska utformas har under en lång följd av år och i olika sammanhang varit föremål för översyn av kommittéer och utredningar. Detta till trots har inte något väl fungerande och rättvist system presenterats. Dagens system är orättvist och innefattar, enligt utskottets mening, ekonomiska orimligheter i olika avseenden. Riksdagen riktade 2005 ett tillkännagivande till den tidigare regeringen om att återkomma till riksdagen med förslag till nytt förmånssystem som åtgärdar de brister som det nuvarande systemet har. En påminnelse om detta tillkännagivande riktades till regeringen för ett år sedan.

Utskottet vill åter betona att det är angeläget att regeringen återkommer till riksdagen i denna fråga. Då ett förändrat system skulle medföra betydande kostnader, utgår utskottet från att frågan prövas vid kommande budgetarbete.

Dessvärre har regeringen inte lyssnat på socialutskottets påpekanden och nämner inte speciallivsmedel i budgetpropositionen. Därför är det helt nödvändigt att utskottet gör ett nytt tillkännagivande. Regeringen bör vidta åtgärder så att ersättningssystemet för merkostnader i samband med bl.a. glutenintolerans blir likvärdigt och rättvist över landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15 Stöd till handikapporganisationerna

Den socialdemokratiska regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att redovisa hur de nya bidragen till handikapporganisationerna fungerar. Det har skett i flera omgångar sedan 2002. I den rapport som överlämnades till regeringen i mars 2005 konstateras att det finns ett missnöje med hur bidragen fördelas. De stora handikapporganisationerna är mindre missnöjda med fördelningen än de små. Bidragen är fördelade på följande sätt: Grundbidraget utgör ett fast belopp som är lika stort för alla riksorganisationer. Grundbidraget var fastställt till 550 000 kronor år 2005. Samarbetsmedlen fördelas ut med samma belopp per organisation som deltar i ett organiserat samarbete. Medlemsbidraget ska kompensera för ytterligare kostnader som tillkommer. Föreningsbidrag ska kompensera för ytterligare kostnader som ett ökat antal lokalföreningar inom organisationen kan medföra. Merkostnadsbidrag syftar till att utjämna skillnader i kostnader för att anpassa verksamheten till olika funktionshinder. De komplicerade reglerna gör att det är lätt att förstå att det kan uppstå missnöje i fördelningen mellan organisationerna. Regeringen bör kompensera handikapporganisationerna fullt ut för hur deras anslag har urholkats av inflation, samtidigt som det i dag är fler organisationer som är med och delar på pengarna. Den i statsbudgeten föreslagna bidragshöjningen på 20 miljoner kronor är helt otillräcklig. Därför bör handikapporganisationerna tillföras ytterligare 30 miljoner kronor per år från 2008. Det innebär en höjning av anslagen på sammanlagt 50 miljoner kronor från 2008, vilket motsvarar vad Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO) krävt i en skrivelse till regeringen. Denna utgiftsökning redovisas under anslag 16:5 Bidrag till han-

Fel! Okänt namn på

dikapporganisationer (utg.omr. 9) i Vänsterpartiets motion Utgiftsområde 9
Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Stockholm den 30 september 2007

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Hans Linde (v)

Alice Åström (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Kent Persson (v)

Elina Linna (v)